

نقد کتاب مجموعه عکس "واقعیت تو تمام است" از منظر نقد فرمالیستی

کتاب مجموعه عکس "واقعیت تو تمام است" در بردارنده عکس‌های رومین محتشم است. چاپ اول این کتاب در سال ۱۳۹۵ و توسط نشر چشمه بوده است. ابعاد کتاب ۲۲,۸ در ۲۳,۵ سانتی متر می‌باشد. جلد کتاب از نوع جلد سخت است و یکی از عکس‌های چاپ شده در کتاب بر روی آن چاپ شده است. تعداد صفحات کتاب ۱۰۸ و جنس کاغذها گلاسه است. کتاب از صحافی خوبی برخوردار است و این امر امکان تورق زیاد آن را میسر می‌کند. کیفیت چاپ عکس‌ها مورد قبول است اما در بعضی موارد جزئیات از بین رفته است مانند عکس صفحه ۶۳ که جزئیات گیاهان موجود در عکس به خوبی قابل تشخیص نیست. در ابتدای کتاب عکاس مقدمه‌ای بر عکس‌هایش نوشته که بیشتر منوط بر جنبه ذهنی و روانی عکاس است و در ادامه مهران مهاجر و مهدی مقیم نژاد در باب این مجموعه عکس مطالبی را بیان کرده‌اند. لازم به ذکر است در این کتاب به معرفی عکاس و سوابق او پرداخته نشده است که جای خالی این امر برای مخاطبی که آشنایی قبلی با عکاس ندارد حس می‌شود. عکس‌ها فاقد زیرنویس و یا اطلاعاتی از زمان و مکان ثبت عکس‌ها هستند که شاید این امر در راستای هدف اصلی عکاس یعنی بیان درونیات‌اش از طریق عکس‌هایش است. در نگاه اول به عکس‌ها در فهم‌شان با ابهام روبرو شدم اما پس از مطالعه مقدمه نوشته شده توسط عکاس درهای جدیدی به رویم گشوده شد و توانستم ارتباط بیشتری با عکس‌ها برقرار کنم.

رومین محتشم متولد ۱۳۴۰ در ارومیه می‌باشد. وی از دانش‌آموختگان دانشکده هنرهای زیبا دانشگاه تهران است و در نمایشگاه‌های انفرادی و گروهی داخلی و بین‌المللی متعددی شرکت داشته است و داوری‌های جشنواره‌های متعددی را برعهده داشته است. از دیگر کتاب‌های عکس منتشر شده از او می‌توان کتاب عکس "جام تهی" که مجموعه عکس‌های او از دریاچه ارومیه است را نام برد.

کتاب با عکسی از یک جاده آغاز می‌شود و با عکسی از جسد پیچیده شده در پلاستیک پایان می‌یابد. گویی عکاس در این کتاب سفری را آغاز کرده، به مکان‌های دورافتاده و تهی از انسان سفر کرده و در نهایت با رویارویی با مرگ سفرش خاتمه یافته است. روند عکس‌های این کتاب می‌تواند تشبیهی به مسیر زندگی باشد، زندگی‌ای که از جایی آغاز می‌شود و با مرگ خاتمه می‌یابد. در مقدمه کتاب عکاس ذکر می‌کند که در این مجموعه عکس تلاش کرده با مرگ جدال کند و از طرفی مروری بر متروکه‌های ذهنی زندگی‌اش داشته باشد. این مسئله در

عکس‌ها نمایان است مکان‌هایی متروک که سازه‌هایی انسانی در آن وجود دارد اما انسانی در آنها دیده نمی‌شود، مرزی باریک بین هستی و نیستی.

در کتاب ۷۱ عکس سیاه و سفید وجود دارد که کادر همه‌ی عکس‌ها به غیر از سه عکس به صورت مستطیل افقی است. در بین همه عکس‌ها تصویری از انسان وجود ندارد، آنچه به تصویر کشیده شده طبیعت، مکان‌هایی متروک، حیوانات و سازه‌های انسانی فرسوده است که گستره‌ای وسیع را دربرمی‌گیرد و کادربندی افقی باعث انتقال هرچه بیشتر سکون و سکوت است. نکته جالبی که وجود دارد حضور آسمان در اکثر عکس‌های این مجموعه است، گویی عکاس می‌خواهد با نگاه به آسمان پیوندی بین رفتگان و بازماندگان برقرار کند. محتشم در عکس‌هایش زمان را به لحظه‌ای ابدی تبدیل می‌کند، حتی درختان در باد دیگر تکان نمی‌خورند و گاه حضور عنصری مانند تیر برق عمودی در وسط تصویر چشم را میخکوب کرده و استحکام به عکس می‌بخشد. اغلب عکس‌ها کنتراست کمی دارند و پر استفاده‌ترین عنصر تجسمی در عکس‌ها، خط است، خطوط عمودی، مورب و منحنی. تصاویر از سطح نزدیک و اولیه‌ای آغاز می‌شوند و سپس به صورت لایه لایه امتداد می‌یابند و معمولاً به آسمان ختم می‌شود. سرچشمه اصلی عکس‌ها تراوشات ذهنی و احساسات درونی عکاس است امری که به عقیده نگارنده هنرمند در تحقق آن موفق بوده است.

جمع‌آوری مجموعه پیش‌رو حاصل سال‌ها تلاش است و چه بسا ممکن است تعدادی از عکس‌ها در سال‌های دور از زمان حال گرفته شده باشند، اما با مشاهده عکس‌ها هرگز این اختلاف زمانی حس نمی‌شود، گویی این حجم از خشکسالی و تخریب‌های زیست محیطی اخیراً عکاسی شده‌اند و با توجه به این مسئله شاید بتوان اذعان کرد عکاس از زاویه‌ای خاص به این عکس‌ها پرداخته است و شاید به علت تجربه زیستن او در آن محیط توانسته اتفاقاتی را در آن زمان ببیند و ضبط کند که به چشم کمتر کسی می‌آمده است. به گفته عکاس سبک عکس‌هایش در این کتاب مستند هنری است، این سبک از طرفی با مستند محض فاصله دارد و از دیگر سو می‌تواند انتقال دهنده مطالب و اتفاقاتی از گذشته به آیندگان باشد و شاید این سبک از عکاسی بتواند طرفداران خاص خود را جذب کند، عکاسان نوپایی که دوست دارند میراثی از گذشته برای آینده باقی بگذارند و صرفاً بصورت مستند محض به عکاسی نپردازند.

